

FENOMENUL "22 DECEMBRIE" LA PIATRA NEAMT

Incepem serialul marturiilor privind evolutia evenimentelor din 22 Decembrie, prin care s-a exprimat revolutia la Piatra Neamt cu un dialog purtat cu domnul Savel Matache (consemnam doar raspunsurile). Domnul Matache a fost timp de 10 ani director cu delegatie la Centrul de Cercetari pentru Fibre Chimice Savinesti, este doctor in stiinte chimice si autor a numeroase inventii, laureat al Premiului Academiei "Nicolae Teclu" (1979). Personalitatea sa a dat nastere unor intense controverse in ultima perioada. Doream sa intelegam motivatia prezentei domniei sale in fruntea grupului ce si-a asumat responsabilitatea rasturnarii (a fost presedinte executiv in perioada 22 - 26 Decembrie), fenomenele pe care le-a constatat in incercarea de organizare a noilor structuri si mai ales evolutia raporturilor cu fortele represive care mentinusera vechiul regim. Manifestatiile publice care au condus la demisia sa in urma prasiunilor de strada suscita o analiza atenta avind in vedere semnele de intrebare care planeaza azi asupra "fenomenului 22".

A. Inca de copil am cunoscut nocivitatea si agresivitatea comunismului (sint fiu de preot...), astfel incit asteptam aceasta revolutie de la 12 ani. Poate aparenta comportarii mele in context oficial (am fost silit sa depasesc obstacolele create de conditia mea de paria, pentru a obtine o pozitie sociala care sa imi permita sa ma realizez profesional) a mascat adevarata mea credinta; am simtit intotdeauna ca un om de felul meu poate ajuta numai construind, ceea ce m-a silit la anumite compromisuri pentru a-mi putea valorifica potentialul de creatie; aceasta nu inseamna ca nu am regrete pentru umilintele la care m-am expus si tocmai de aceea bucuria de a participa la momentul rasturnarii a fost enorma!

B. Am simtit ca se apropie ziua (cu un amestec de speranta si scepticism), atunci cind am vazut tensiunea Tovarasilor exponenti ai puterii. Pe 17 Decembrie am fost convocat de tov. Vizitiu Aurica (directoare generala si protagonista la Congresul al XIV-lea al PCR), care ne-a comunicat ca la Timisoara "niste huligani creaza probleme atat de mari incit a trebuit sa se traga". Drept care in numele Biroului Judetean de Partid a "dispus" luarea unor masuri de aparare a "obiectivelor". Luni (18 Decembrie) ni s-a indicat sa organizam sedinta PCR in care sa infieram actiunile elementelor tradatoare de la Timisoara. Stiam insa ca adevarul este exact pe dos, asa ca am refuzat sa iau cuvintul pentru a nu fi silit sa-mi declar adevaratele sentimente (am fost martorul represiunii din Vrancea in anii "50"). Pe 19 Dec. la miezul noptii am primit telefon de la uzina, fiind chemat in Platforma in numele tov. Vizitiu, pentru a discuta cu tovarasii de la partid si de la securitate masurile de urgenta pe care trebuiau sa le ia cadrele de conducere. Am refuzat, lasind-o sa plece singura pe sotia mea (convocata in acelasi scop). S-au stirnit discutii si s-a revenit telefonic pina cind insistenta m-a facut sa cedez si sa plec, ajungind la sfirsitul sedintei. A doua zi am fost convocat la Comitetul de partid al uzinei unde ma asteptau primul secretar al municipiului (Munteanu Ghe), tov. Vizitiu, secretara de partid a Platformei si capitanul Gatu de la Militia Platformei. Pe un ton dur am fost admonestat pentru atitudinea mea din seara precedenta (Vizitiu: "aceasta atitudine este o dezertare intr-o stare grava de necesitate, care se poate interpreta"). Tovarasii depistasera manifeste in uzina, ceea ce semna prezenta "huliganilor". M-au concediat ca pe un gindac, facindu-ma sa simt acut ca eram de parti diferite ale baricadei. Intors la birou dezgustat am fost chemat de colagul meu Timoc care auzise ce s-a intimplat in timpul mitingului din Plata Palatului ("o sa se intimple ceva, poate da Dumnezeu si scapam"). Pentru a ma lamuri am vorbit cu fiul meu care era la Bucuresti si a fost prezent la evenimentele din ziua de 21 in ciuda recomandarilor mele de a fi prudent. Vinari

i-am dat un nou telefon (la ora 8) si m-a facut sa simt maretia momentului si iminenta victoriei. Nu pentru toti dimineata a adus bucurie (Vizitiu si Sandescu erau negri la fata si rigizi: "disciplina ramine disciplina, tov. Matache!").

C. Am ajuns in fata Comitetului Judetean de partid in jurul orei 13 dupa ce, pe drumul de la Uzina in oras intilnisem siruri de masini cu farurile aprinse claxonindu-si bucuria deliranta. Aici am vazut lunga adunata, manifestind aceeasi fericire fara seaman de care o simteam si eu. M-am alaturat pentru ca sarbatoarea colectiva era irezistibila. Valentin Ciuca si Corneliu Miftode, recunoscindu-ma, au coborit de pe copertina si m-au bagat in cladire. Era o mare dezordine si fetele dubioase ale unora introduceau unda de meliniste. Mi s-a oferit ocazia sa vorbesc: "A venit clipa mare a eliberarii; nu numai de Ceausescu trebuie sa scapam, ci de comunism, care ne-a nenorocit in ultimii 45 de ani". Ceilalti vorbeau la fel (de exemplu parintele Tutuianu, a carui prezenta si atitudine m-au impresionat). Se simtea insa nevoie de ordine. Oamenii voiau sa se organizeze pentru ca vorbind toti odata nu mai puteau sa se asculte. Am simtit ca trebuie sa intervin pentru a se ajunge la coerenta. Mi s-a propus sa coordonez actiunea. Astfel am ajuns in postura de lider a unei mase in fierbere. Indiferent de tributul pe care l-am platit ulterior, nu regret, pentru ca am imprimat o directie care s-a repercutat in evolutia evenimentelor facind ca devierea revolutiei sa fie mai dificil de executat.

D. Pe plan operativ a fost o cursa contra cronometru, depasindu-mi (in ciuda antrenamentului) capacitatea de reactie eficace. Am fost confruntat cu o avalansa de stimuli neavind posibilitatea sa-i triez pe cei reali de cei destinati paralizarii noastre prin bruiaj informational. In al doilea rind am fost silit sa ma rezum la a da comenzi fara a putea urmari efectele lor, care sa asigure reactia inversa. Aceasta imi intretinea o permanenta stare de stress, caci nu sint obisnuit sa lucrez orbeste. Presiunea carba a multimei, uraganul diversiunii organizate, tensiunea momentului, constienta pericolozitatii dusmanului ranit, colaborarea cu oameni necunoscuti creau o situatie emotionala la marginea suportabilului (am trait-o fara odihna timp de 72 de ore). Multimea pretindea revolutie, dreptate, adevar, libertate, lichidarea abuzurilor, pedepsirea vinovatilor, neutralizarea securistilor si comunistilor si toate acestea imediat. Dialogul cu aceasta fiinta colectiva a fost dificil, un amestec confuz de iubire si ura, entuziasm si neincredere, sprijin si confruntare. De cealalta parte "organizatorii" (cei ce intrasera in cladirea puterii) erau de mai multe categorii. Cei cu vechi dureri, doreau ducerea revolutiei pina la ultimele ei consecinte. Oportunistii erau mai mult interesati de organizarea noilor structuri de putere, in care vinu pozitii avantajoase. Agentii securitatii isi indeplineau sarcinile, asigurand la adevaratul nivel de conspirativitatea lor caracteristica. Cei citiva gura-casca completau tabloul formind masa de manevra pentru diversiune.

E. S-a format un comitet cetatenesc (ulterior denumit CFSN in care au intrat toti doritorii). Apoi am infiintat comisii operative:

- de paza, ordine si control a organelor M.I. (care a organizat paza cladirilor importante, a sediului securitatii si militiei, a ordinii interne si a ordinii in oras, a actiunilor de sprijin la solicitarile exterioare orasului)
 - de tineret (in care aveam mai multa incredere!);
 - de relatii cu publicul (care a preluat problema contactelor cu multimea care ne bombardea de la inceput cu valuri de plingeri. - pentru presa / pentru sanatate / pentru invatamint / pentru activitatea economica, toate propunandu-si reorientarea activitatii in conformitate cu situatia nou creata;
- F. Din pacate, selectarea membrilor comisiilor pe baza de voluntariat, a dus la aparitia unor fenomene dubioase, cum ar fi intreruperea brusca nemotivata a avintului revolucionar care sugera dependenta unor

de scenariu ce le erau impuse. Pe de alta parte unii manifestau o exaltare vecina cu paranoia. In plus, in rindurile comisiilor ce trebuiau sa faca ordine, intrasera si infractori ce produceau tulburari, facindu-ne sa ne temem ca vom fi jefuiti de oameni din propriile noastre comisii si sa depunem eforturi pline de tact pentru a putea recupera armamentul de la astfel de indivizi. De aceea in zilele urmatoare am luat initiativa de a convoca adunari ale lucratorilor din diverse institutii, pentru ca acestia sa-si aleaga in cunostinta de cauza reprezentanti pe care sa-i delege in comisiile noastre. Aceasta schimbare a produs frictiuni dar a permis formarea unui colectiv capabil sa rezolve situatia creata. Mentionez ca printre criteriile de selectie pe care le promovam se aflau unele care ma scoteau chiar si pe mine din cauza.

6. Am convocat pe 23 adunarea factorilor de raspundere din economia judetului pentru reorganizare si clarificarea raporturilor cu vechile si noile structuri de putere. Am convocat conducatorii Procuraturii si Tribunalului, stabilind masuri imediate de eliberare a celor anchetati pentru delicta politice (am spus ca nu exista), a taranilor retinuti pentru "sustragerea" de produse de pe cimp, a celor implicati in intreruperi de sarcina si in general a victimelor abuzurilor. Nu simteam nevoia de "acoperire legala" (asa cum reclama avocatul Ninosu, ginerele domnului Corneliu Manescu, aparut in sediu pe 22 si ajuns azi parlamentar F.S.N.) caci actionam in numele unei legitimitati a revolutiei in care eu am crezut. In acelasi spirit am tratat si problema reorganizarii activitatii in invatamint, sanatate, comert.

H. Dar problema care m-a solicitat cel mai mult a fost controlul activitatii Securitatii. Tin sa precizez ca in Neamt Revolutia a fost antisecurista, in ciuda pacului la care s-a ajuns dupa delaratiile repetate de loialitate ale responsabililor securitatii, pentru ca in constiinta noastra ei nu ne puteau fi decit adversari. Declar insa raspicat ca in ciuda tuturor eforturilor nu am putut practic controla masura in care acestia isi tineau cuvintul, pentru ca nu aveam mijloacele de a le impune un astfel de control.

Tovarasul Ursache (seful Inspectoratului M.I.) si-a facut publica declaratia de credinta in fata multimii care-l huiduia neincredutoare. El mi-a spus ca primise ordin de la Bucuresti sa treaca de partea revolutiei evitind orice manifestare ostila. Am fost silit sa ma fac ca il cred. A fost trimisa o comisie militara pentru a sigila arhiva si armamentul aflat in sediul Securitatii si mai tarziu am trimis o comisie pentru a verifica dezarmarea securistilor, integritatea sigiliilor puse pe arhiva si pe magazia de armament.

Simteam ca securitatea joaca o carte dubla, fiind pregatita pentru orice eventualitate. Daca rasturnarea reusesa trebuia sa-si asigure controlul situatiei prin infiltrarea oamenilor in pozitii de decizie. Daca nu urma decapitarea singeroasa a tuturor celor ce-si scosera la lumina adevaratele sentimente. Ulterior intuitia acestui joc dublu avea sa-mi fie confirmata.

Astfel, pe de o parte, la cererea mea ca pe 23 dimineata in cadrul adunarii cu factorii economici sefii securitatii locale si securistii din intreprinderi sa fie prezenti si sa prezinte rapoarte privind rețeaua informatorilor, tehnicile si metodele de spionare a populatiei, masurile de aliniere la revolutie, colonelul Ursache a raspuns pozitiv conformindu-se. Securistii s-au prezentat jurind credinta in fata Consiliului. De altfel Ursache, Constantinescu (seful Securitatii) si Gavriliet (seful Militiei) au fost la inceput foarte obedienti.

Pe de alta parte exista elemente certe privind tradarea acestor declaratii si promisiuni:

- valul de zvonuri diversioniste care ne-au inecat ingreunandu-ne activitatea ("sediul Consiliului e inconjurat"; "in piata teroristi arabi rapesc copii"; "apa e otravita"; "se trage din castelul de apa de la gara din Roman"; "sint atacate santinsele de la releu"; "batalionul de interventii al securitatii de la Bacau vine spre Piatra Neamt")

- amenintarile telefonice la adresa mea si a familiei - faptul ca de pe clacirea telefoanelor si din cea de linga Consiliu securitatea a filmat necontenit desfasurarea evenimentelor;

- agentii si informatorii impinziti in sediu;
- ofiterii de securitate care ne spionau (vezi cazul locot. de securitate Maier, echipat cu un binoclu, prins asupra faptului;

- fumul care se pare ca totusi a iesit din curtea in care securitatea isi avea arhivele;

- intreruperea sedintei de pe data de 23 exact inaintea momentului in care urma sa se prezinte raporturile cerute, datorita unui val de false alarme sosite din exterior si sustinute intens si de persoane care se aflau in sala;

- refuzul de a colabora cu noi atunci cind ceream lamuriri privind activitatea securitatii la care ni s-au oferit explicatii evident aberante;

- refuzul de a ceda presiunii noastre livrindu-ne lista informatorilor securitatii, pe motiv ca nu exista aprobare in acest sens;

- convorbirile codate din sediul Consiliului.

Toate acestea m-au determinat ca in clipa in care mi s-a spus ca vom fi atacati de batalionul de interventii de la Bacau sa iau, pe linga masurile speciale (dar simbolice) de investigarea cailor de acces spre oras, intarirea pazei cu un dispozitiv de aparare militar (format din doua taburi din care unul nu a mai ajuns, defectandu-se pe drum si din cei citiva militari de la evidenta care constituiau forta militara a judetului in acel moment) si masura punerii sub paza a comandantilor Securitatii si Militiei. Dupa ce i-am pus sa jure credinta revolutiei in fata comisiilor (pentru a putea avea temei de pedepsire in cazul tradarii la care ma asteptam) i-am amenintat cu impuscarea in cazul in care stirea ostilitatii securitatii se confirma. A doua zi am confirmat ca eram ferm decis sa ma tin de cuvint in cazul in care nu s-ar fi dovedit falsitatea alarmei. Aveam sa cunosc in curind masura in care insistentele mele au deranjat.

I. Prezenta la conducerea organului local al puterii a unui revolutionar autentic, anticomunist si antisecurist nu putea fi acceptata, caci impiedica RESTAURATIA care se avea in vedere. Informatorii securitatii au intrat in functie (asa cum aveau sa o faca de atitea ori de atunci) mai zelosi ca niciodata, deoarece simteau pericolul de a fi desconspirati (Ursache nu a negat nici un moment existenta listei lor). Ei au regizat un val crescind de "nemulțumire populara" care a dus la inlaturarea mea, inainte ca termenele date pentru publicarea rapoartelor securitatii sa expire.

La inceput a aparut un grup de copii care strigau "moarta lui Matache!", dar nu ma cunosteau. Apoi partitura a fost preluata de un grup de tigani carora li se distribuiau cite 25 lei in acest scop. In final a aparut (25 decembrie) un grup de colegi care au tinut sa-si manifeste dezacordul si revolta fata de pozitia in care ajunseseam. In spatiele acestei manifestari "revolutionare" a fost tovarasa directoare Vizitiu care a organizat adunarea oamenilor si deplasarea lor cu autobuzul in urma unor indicatii primite de "spis". Ulterior grupul care a initiat actiunea de indepartare a mea si-a continuat actiunea de calomniere, incercind sa-mi faca o atmosfera neplacuta la servici.

Precizez cu aceasta ocazie ca nu am nici o contributie la lucrarile Elenei Ceausescu, si ca nu am la activ nici actiuni de delapidare, acoperite prin intelegere cu organele de ordine, nici initiative cu urmari dezastruoase pentru bugetul uzinei...

Imaginea grupului de "colegi", agitind in fata multimii isterizate fotografia facuta cu ocazia vizitei pe Platforma a cuplului presidential pe care am fost silit sa-l intimpin, mi-a umplut paharul nemulțumirii fata de situatia ingrata in care eram angrenat, determinandu-ma sa-mi dau demisia pe data de 26 dec. 1989. L-am lasat in locul meu ca reprezentant pe col. Mancu, propunandu-l ca inlocuitor pe ing. Buruiana.

Savel Matache - doctor in chimie